

»Lepo je, ko človek vidi, da to res raste na široko«

Stanka Grbec

»Začela sem na Polšniku 1960. leta, ko smo na razpis Lutkovnega gledališča ljubljanskega obiskali seminar v Ročnih lutkah na Reseljevi cesti in takrat sem dobila spodbudo, da sem na tej vaški šoli začela delati z lutkami. Lutke smo izdelovali iz penaste gume, glave smo ovili v triko starih kombinež in nogavic. Prva igrlica je zelo uspela: »Težave Peteršiljkove mame«. Od takrat smo imeli vsako leto po eno premiero. Deset let sem bila na Polšniku, 680 metrov nadomsrke višine,

Stanka Grbec, predsednica komisije za lutkovno dejavnost nam ni dala svoje fotografije. Njena izkaznica je lutkovno gibanje na Viču.

avtobus je tja začel voziti šele dosti kasneje, najprej smo grizli kolena, potem sem si kupila moped, nazadnje še fička. Ko sem prišla ne Brezovico, sem našla na podstrešju star oder, potem smo nabavili novega po načrtu ravnatelja. Začeli smo z lažjimi igrlicami, saj je bila igralska družina zelo raznolika. Igrali smo ljudske pravljice, Rdečo kapico, Kužka Belka. Vrh smo dosegli s Kozo Filomeno, s katero smo nastopili v Velenju. S Kovačičevima »Bratcema« pa v Sevnici. Pri Piki nogavički so sodelovali tudi srednješolci.

Delat s srednješolci je izredno težko, predvsem zaradi turnusov. Včasih smo jih čakali tudi debelo uro zvečer, pa jih ni bilo.

Pravzaprav je prav presenetljivo, da je med mentorji za delo z lutkami še toliko posluha. Takih entuziastov pa ne bo v nedogled. Delo z mladino je pri krožku sicer plačano, večja dela res opravijo otroci, vse ostalo: nabiranje materiala in izdelava, to pa zahteva dolge, dolge noči. Pa še to. Za popolno lutkovno igro manjka sodelavcev. Noben režiser ni toliko kompleten, da bi dal glasbo, likovno upodobitev, pa tehnične rešitve scene. Mislim, če bi v šoli vladalo večje sodelovanje med učitelji tehničnega pouka, pa likovniki in glasbeniki, če bi vsi ti pokazali za lutkovne predstave smisel, potem bi bile lahko naše predstave na precej višjem nivoju. Tako pa nekje šepa. Zato pa je presenetljivo in lepo, da se vseeno lotijo dela. Letos, ko so v šolah krčili kulturni program, sem za svoj lasten hoby obdržala skupino v Notranjih Goricah. Vsak četrtek se vozim tja. Brezplačno. Za lastno veselje. Z njimi delam Milnovega Puja.

Letos je na občinski reviji nastopalo 22 skupin. Prejemnik ste Linhartove značke in nastopili boste v Mestnem gledališču ljubljanskem na »Naši matineji«. Predsednica ste komisije za lutkovno dejavnost.

V teh letih smo res nekaj naredili; ne samo nekaj; jasno je, da gre za slabo zvezo kulturnih organizacij, da se tako razvija, da imamo za lutkarstvo tak posluh na sami občinski zvezi, če tega ne bi bilo, sam človek ne more nič opraviti. Lepo pa je, da človek vidi, da nisi osamljen v občini, da ni to samo par skupin, da to res raste na široko; kot če na primer primerjam pevske zборе, to je podobno. Prerazlo je v tako široko; to je največji osebni užitek, čeprav sem večkrat rekla, da bom vrgla puško v koruzo. Predvsem ta pogostna novoletna gostovanja so mi jemala moči in voljo. Izredno naporno se je uesti v avto, naložiti 15 otrok in v dežju in v snegu z lutkami in sceno iti na poledenelo splozko cesto in odgovarjati za toliko otrok. Tu pa grejo živci.

Ko so otroci izvedeli, da bomo nastopili v Mestnem gledališču, so kar obstali. Potem so se veselili. »Ančo Pomaranč« bomo zato za nekaj časa odločili.

Kaj vam osebno pomeni delo z lutkami?

Mogoče neizpolnjene otroške želje, ker ni bilo možnosti, da bi kje igrala, igrač takrat nismo imeli, punčko sem dobila, ko sem bila stara sedem let. Sem vesela, če nam uspe, da so otroci zadovoljni, da se smejejo in ploskajo.

S čim se ukvarjajo vaši lutkarji kasneje?

V glavnem so to nosilci organizacij proslav v svojem kraju. Tisti, ki so dali eno dramsko šolo skozi, tiste se da pri vsakem javnem delu porabiti. So javni delavci in so kritični; v vsakem tudi družbenopolitičnem delu nastopajo, niso neki kimavci – srečujem jih kot delegate, pa pri pevskem zboru so, ena nastopa celo v Šentjakobskem gledališču.

Matko Zdešar

Zavrtim številko 213-213. Prijazen glas: Iskra, prosim. – Matka Zdešarja. Halo, Matko? Prosim, ki lahko za Našo Komunno povedali ali napisali nekaj o pomenu kulturnega društva v Horjulu? Halo, ne – to že vsi vemo. Nekaj osebnihkušenj, na primer, kako ste se sploh začeli ukvarjati s kulturnim delom, saj ste vendar komercialist. KLIK. V telefonu tišina. Odložim slušalko. Zavrtim Iskra, prosim Zdešarja. Zasedeno je. Čakam. »Zdešar, prosim.« Prekinili so naju. »Italija je bila vmes, danes kar naprej zvonijo. Zdaj Italija, prej Belgija, ampak navadno me ne prekinjajo. Bom napisal. Do kdaj pa?« Vzdiham. Pravzaprav gre NAŠA KOMUNA jutri že v tiskarno. Želeli smo intervju z Jožico Lavriša, pa je menda zbolela. – »Razumem. Bom skušal nekaj napisati.« Matko Zdešar je z eno nogo zmeraj v letalu, ki leti ali v Ameriko, na Švedsko ali vsaj v Nemčijo – z eno nogo je v zraku, z drugo pa čvrsto na rodnih horjulskih tleh, kjer je duša kulturnega delovanja, predsednik komisije za kulturno akcijo pri ZKO Ljubljana Vič-Rudnik, predsednik mešanega pevskega zbora, ki je nastopil v tisti dvorani, v kateri je igral Pogorelič, povezovalac na občinskih prireditvah, recitator in pevec. Jasno, da se njegov prijazen spis začne takole: »Z ljubiteljsko kulturo sem se začel ukvarjati že zelo zgodaj, že v osnovni šoli sem...«. To je pač delo, s katerim se ne da začeti šele na stara leta. Hvaležna sem mu, da si je vzel čas in v naglici z inteligentno tekočo pisavo zabeležil nekaj svojihkušenj, spoznanj, spominov, želja. Posebej natančno si ogledam prečrtane stavke, pisal je res v naglici, kar nerodno mi je. Črte pa so ravne, skrbne, druga ob drugi. »Najlepši so prav gotovo uspehi, lep sprejem.« »Velika spodbuda je domače občinstvo« – le zakaj je to dvoje prečrtal? »Plačilo za prepričevanje« – to se sicer sliši nekoliko nenavadno, vendar to prav sama dobro razumem – to prepričevanje! Koliko osebne angažiranosti, emocionalne in koliko časa, prigovarjanja: »ko se enemu nasmeheš, pri drugem pokaže zanimanje za družino, tretjega vprašaš, kako je v šoli, pri četrtem izkaže pozornost staršem«. In rezultat tega početja je približno 100 kulturnikov vseh starosti, ki v Horjulu pojejo, igrajo, plešejo in nastopajo z lutkami.

Spominjam se, s kakšnim navdušenjem mi je pripovedoval o skupnem kulturnem izletu društva, ko so se vsi

skupaj ob zaključku sezone odpeljali v Vinico in se ukvarjali ob kulturnih in partizanskih spomenikih. V Dragatušu pa so sredi vasi zapeli, da se je zbrala vsa vas. Berem dalje. »Za 50 ljudi sem šel od hiše do hiše ter našel prenočišče za ves Mešani zbor iz Šentjakoba v Rožu (seveda brezplačno). In ko smo se zvečer našli v PD domu in vsi skupaj zapeli Rož, Podjuna, Zila, smo začutili, da smo eno.« Tehkušenj z Matkom ne morem deliti. V mestu je res vse drugače. »Folklorna skupina je nastopala več mesecev v Levu, lutkarji po krajevnih skupnostih že lani in tudi letos (Letos so horjulski lutkarji takoj zasedeni, da jih ZPM sploh ni mogla uvrstiti med kandidate za nastope ob dedku Mrazu), več gostovanj pa bi si želeli za mešani zbor? To bi bila za pevce velika spodbuda in smernica za naprej. Spominjam se, kako mi je pripovedoval, da so bili pevci razočarani, ker niso potovali v Lajkovac. Pa saj je spet napisal: »Pevci si želijo na že nekako objavljen ali vsaj diskutirano potovanje v Lajkovac«, ob želji »da bi lahko delali v boljših pogojih, saj je stavba našega PD že stara« je končal s stavkom: »ker imamo ljudi, kulturne ljudi, je prihodnost optimistična«.

Vida Selan

»Dramska sekcija DPD Svoboda Podpeč je že drugič zapored dokazala, da se skuša vključiti v tisto vrsto gledališkega oblikovanja, ki ga zmorejo in uveljavljajo formirane in kadrovske močne skupine«. je zapisal Jože Vozny po ogledu predstave Partiljičevega »Tolmuna in kamna«, ki ga je režirala nadarjena slavistka Vida Selan. Zato smo režiserko povabili, da nam o svojem delu pove nekaj osebnih vtisov.

»Prvič sem se srečala z amaterskim gledališčem v srednji šoli. Takrat sem igrala. Pred petimi leti so me zadolžili, da poiščem režiserja, prišla sem na ZKO, kjer so mi svetovali, naj se začnem z režijo sama ukvarjati, saj zunanji režiser pride in gre, in skupina s tem razpade. Tako smo se zbrali mladinci in zaigrali Žmavčovo »Domača naloga na potepu«, kmalu nas je bilo 30, tako samo lahko ustanovili dve skupini. Potem sem se udeležila seminarja, ki ga je organizirala Mestna zveza kulturnih organizacij. Seminar je bil zelo dobro pripravljen, dal mi je veliko praktičnih napotkov. Do zdaj sem režirala še »Naše ljube otroke«, »Razvalino življenja«, »Tolmun in kamen« in »V ozvezdju postelje«. Ne, ne bomo se razšli, če se bo kdo poročil, naša skupina je bila najprej mladinska, potem smo mladinci stopili v Svobodo. Naša skupina temelji na prijateljstvu: skupaj praznujemo, ljudje prihajajo zaradi družabnosti. Ko so se ljudje poročali, smo se vsakega spomnili z darilom, vse to ljudi združuje. Po poroki so fantje prišli nazaj, ko bodo dekleta rodila in bodo otroci malo zrasi, se bodo tudi one vrnile.

Kako izbirate besedilo?

Predvsem gledam na to, da je ves čas enotna scena, saj tehnični problemi predstavljajo na takem odru, kot je naš, največjo težavo. Sceno stiliziram, v naši skupini imamo nekaj zelo pridnih fantov, ki sami naredijo veliko. No, recimo reostat sta naredila sama dva fanta in tudi mizarska dela in take stvari. Osnutek za sceno si zamislím sama, potem jo skupaj prediskutiramo. Mislim, da je prav tako, da skupina o vsem odloča skupaj.

Vaši najbolj srečni spomini in najbolj grenke izkušnje?

Najlepše je po premieri, takrat ko pridejo prvi igralci z odra; toliko, da se led prebije, takrat se pa objemamo za odrom, takrat je pa krasno, najlepše. Kriza pa nastopi vsako leto pred premiero, ljudje zamujajo ali jih na vajo sploh ni, to se stopnjuje do eksplozije in takrat se divje skregamo, potem pa smo ozdravljeni.

Takrat si pa vse povemo, kar nas teži. Občinstvo nas lepo sprejema, čeprav so nam zvesti najbolj tisti, ki so že sami nastopali, pa mladi. Krajevna skupnost nam gre zelo na roko in nam razmnoži vabila in tekste, sam obisk s strani krajevne skupnosti pa je bolj tako. Za 29. november smo pripravili PARTIZANSKI MITING, v to prireditve so se vključili otroški vrtec, šola in pevski zbor. Šola se je zelo odprla za kulturno delo. Prve izkušnje z odrom so zelo pomembne. Najbolj kritično pa je stanje doma, ki zahteva nujno adaptacijo. Električna je dotrajana, kabli so prežrti, enkrat bo prišlo do nesreče v tem domu. Začasno smo rešili z reostatom.

Ogrevanje! V dvorani je mraz! Peči so na žaganje, trgovina, ki bi morala ogrevati knjižnico in prostor, kjer imamo vaje, pušča radiatorje mrzle. Ne da se jih prepričati. Problem tega ogrevanja je predvsem tudi v tem, ker oder ni izoliran. Zato so naše skupne želje za leto 1984 boljše pogoji za delo.

Pripravljajo, rekli so...

KPD BARJE

Člani kulturnega društva so pljunili v roke in popravljajo garderobe, sanitarije, zaodrje – kljub temu so si vzeli čas za dostojno proslavo 29. novembra. Priredili so Marodičevo Operacijo Altmark, pevci pa so sodelovali z venčkom pesmi. Intenzivne so tudi vaje pevskega zbora za celovečerni koncert.

DPD SVOBODA KOZARJE DOLGI MOST

Vabijo, da si ogledamo kinopredstave vsak petek ob 18. uri, v soboto in nedeljo pa ob 15., 17. in 19. uri.

BORIS MAKOVEC: V Velikih Laščah sem videl Mrožkovo »Policijo«, satiro na politično policijo, zlasti na njeno bistvo, ki je in bo, zelo verjetno večno. Laščanska igralska skupina (igralci: Mirko Modic, Ana Rigler, Andrej Perhaj, Janez Gruden, Jernej Novak, Gorazd Zadnik, šepetalka Sonja Kokošine, ton in luč: Zdenko Samsa, sceno izdelal: Tomaž Pečnik) je pod režijskim vodstvom Francija Končana in sodelovanju Marije Perhaj izvedla to izjemno težko uprizorljivo delo – poudarek je na besedilu – prepričljivo in vzorno. Scena akademskega slikarja Štefa Potočnika je predstavo podprla, lahko rečemo, da jo je celo omogočila.

KUD FRANCE PREŠEREN TRNOVO: Ob premieri duhovite otroške igre Jane Kolarič SALON EKSPON (kar je okrajšava za ekspresno popravljajlnico napak) v kulturnoumetniškem društvu France Prešeren (režija Zvone Urbič) je društvo predstavilo svoje nove člane občinstvu in jim podelilo članske izkaznice. Posnemanja vreden zgled.

KUD NOTRANJE GORICE

Scenarij Zvoneta Sintiča TRI LETA BORBE je bil osnutek za kulturno prireditve, ki jo je režirala Danica Kokol. Kulturno društvo vabi krajanje, da si ogledajo knjižne novitete. Knjižnica je odprta vsak TOREK in PĚTEK od 19. do 20. ure.

DPD SVOBODA ŠKOFLJICA

Bartol Marija je pripravila slovesno proslavo, s katero se je osnovna šola predstavila v svojih starih prostorih ob otvoritvi novega doma družbenih organizacij. V kulturnem društvu so nastopili še mladinci z recitalom, sicer ni nobenih aktivnosti, deluje le dekliski pevski zbor in knjižnica. Kdo bo postal kulturni animator na Škofljici?

KPD IVAN CANKAR ŠENTJOŠT: Kulturnoumetniško društvo je razbralo vse razpoložljive moči in talente: pevce, soliste, kitariste, dekliski zbor, moški zbor, mlade balerine, recitatorje in člane igralske skupine ter s celovečernim programom navdušila domače poslušalce in vojake.

ALENKA PRISTOV: Treba je izkoristiti bencinsko krizo, ljudje ostajajo doma in radi obiskujejo prireditve. S sredstvi kulturne akcije bi želeli financirati tudi nastopa profesionalnih gledališč.

KUD IŠKA VAS: Vesna Arhar je že pričela z vami za Kozakovega »Kralja Matjaža«. Moški pevski zbor pa je predlagal Zvezi kulturnih organizacij naj bi bila revija pevskega zbora letos v Iški vasi.

KPD ROB: Dobili so režiserja. Andrej Perhaj bo začel režirati še ta mesec.

ŠKUD LJUBO ŠERCER IG: Knjižnica bo odstopila nekaj svoje stare knjižne zaloge kulturnemu društvu RAKITNA, ki želi ustanoviti svoj lastni knjižni fond.

Dr. HELGA GLUŠIČ je predavala za slaviste in mentorje literarne dejavnosti pa tudi za zavzete mlade literarne ustvarjalce in druge člane kulturnih društev v MALI DVORANI občinske skupščine. Spregovorila je o najnovejših slovenskih romanih in nekaterih novostih najmlajših slovenskih pripovednikov.

ŠKUD BARJE: Lutkovna skupina, ki je pripravila RINGARAJA Otona Župančiča, je s svojo mentorico in režiserko Stanko Grbec, dobitnico Linhartove značke, nastopila v NAŠI MATINEJI v MESTNEM GLEDALIŠČU LJUBLJANSKEM. Na prireditvi je sodelovala tudi lutkovna skupina, ki jo vodi Lojzka Krasnik.